การส่งเสริมและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ขอบเขตเนื้อหา

1. พัฒนาการเด็กและปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก
2. พัฒนาการผิดปกติที่ควรส่งพบแพทย์
3. การคัดกรองพัฒนาการด้วย DSPM

พัฒนาการเด็ก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก

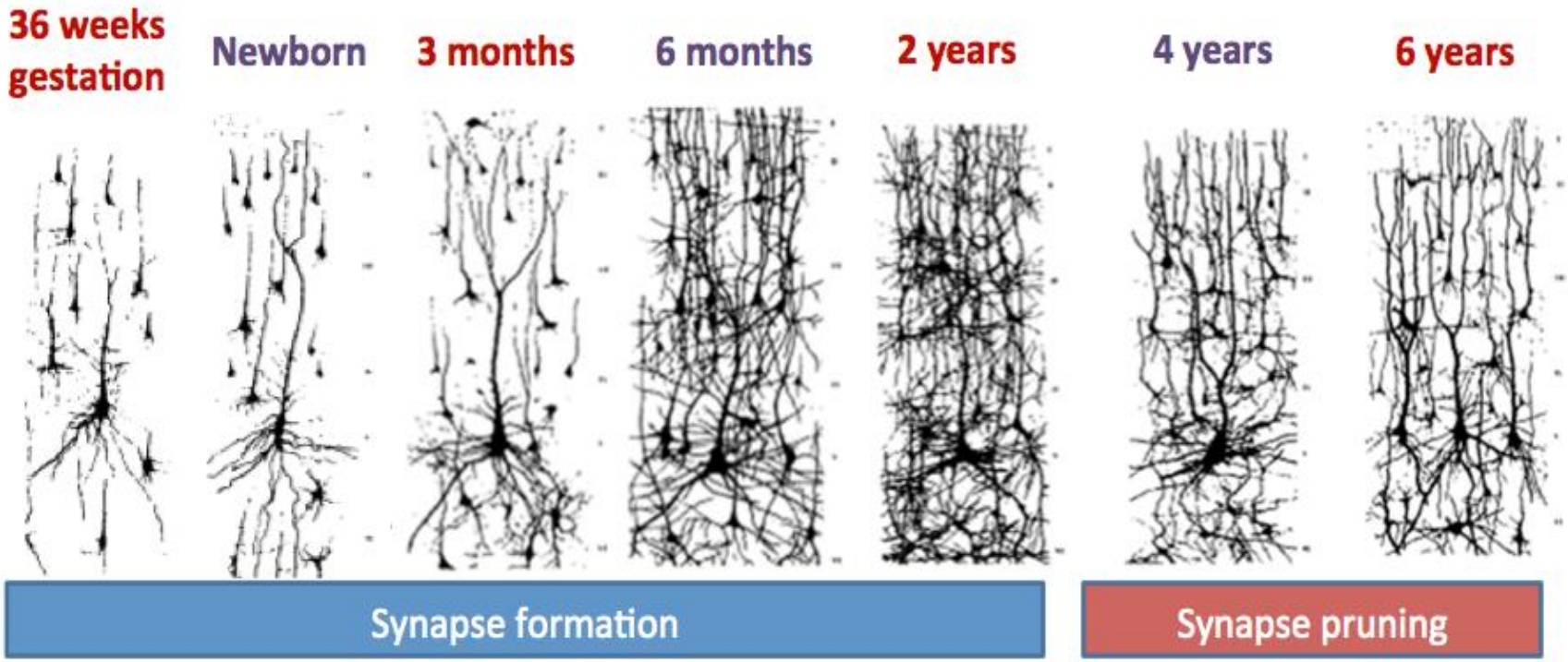

สมองมีการเจริญเติบโตมากในช่วงอายุ 1 – 3 ปี

อาหารมีความสำคัญในการเจริญเติบโตของสมอง

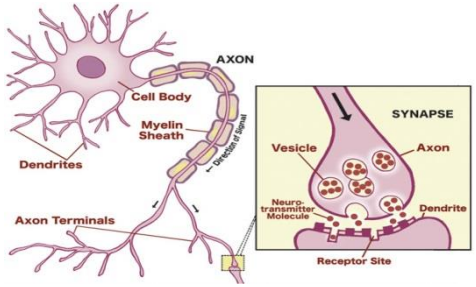

หน้าต่างแห่งโอกาส(เวลาทอง)ในการพัฒนาสมอง

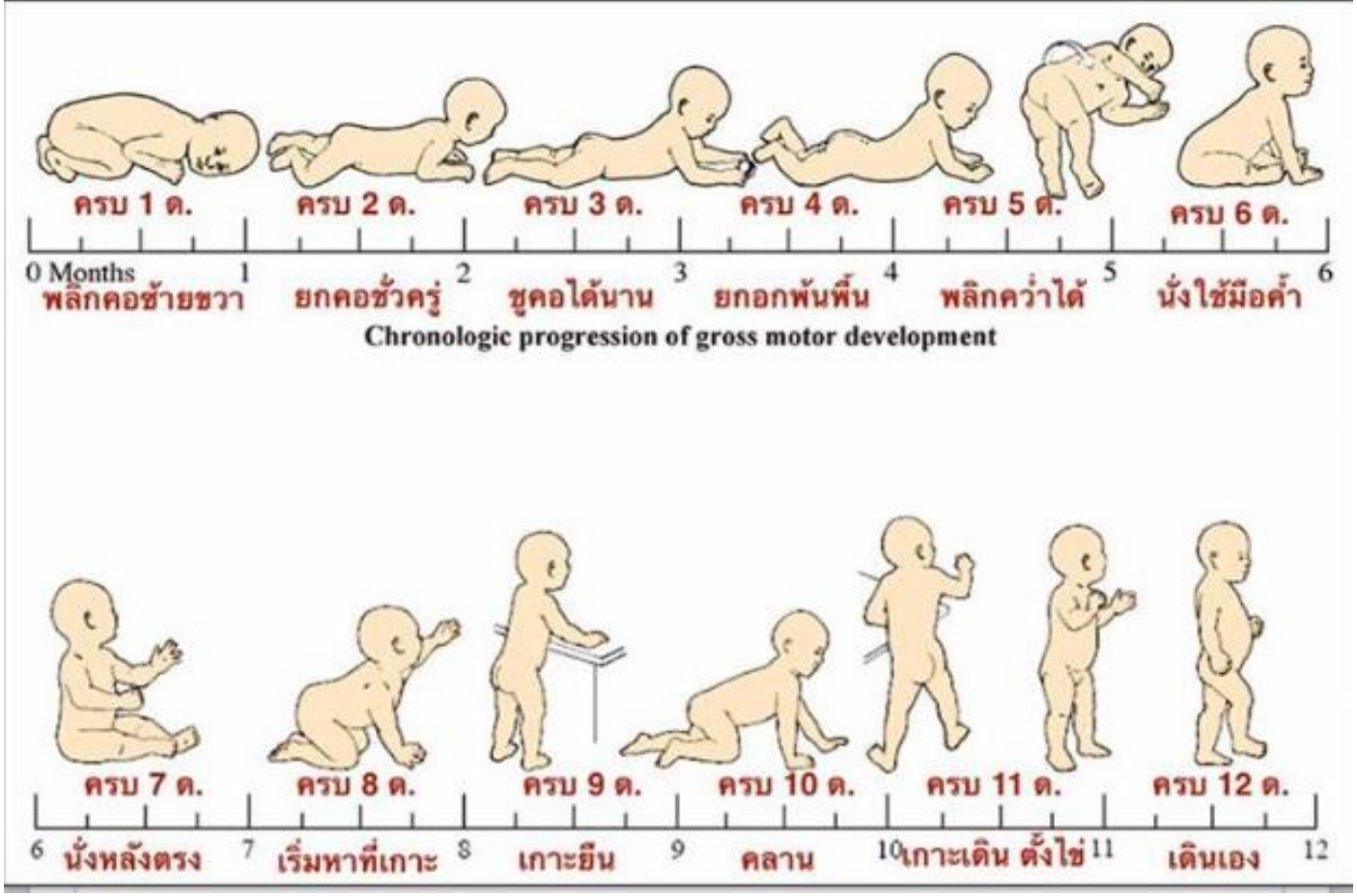

Chronologic progression of gross motor development

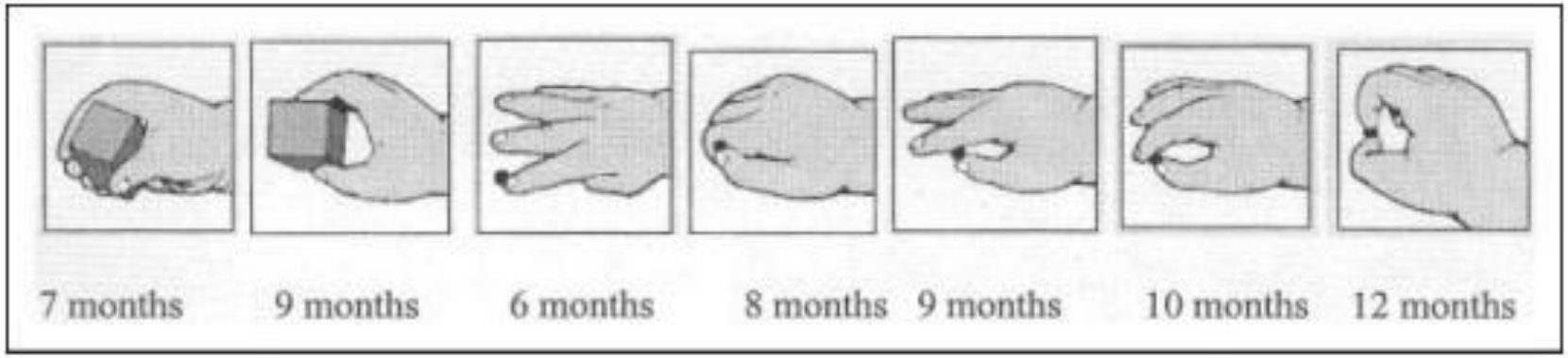

พัฒนาการทางภาษาช้าผิดปกติ ที่ควรปรึกษาแพทย์

ทุกช่วงอายุ	ไม่ตอบสนองต่อเสียง เช่น ขยับตัว สะดุ้ง หยุด ร้องไห้
3 เดือน	ไม่สบตา หรือยิ้ม
6 เดือน	ไม่หันหาเสียงเรียก
9 เดือน	ไม่ทำเสียงพยัญชนะอื่นนอกจาก "อ"
2 ปี	ไม่พูดคำที่มีความหมาย
3 ปี	ภาษาที่เด็กพูด คนอื่นฟังไม่เข้าใจ

พัฒนาการผิดปกติด้านกล้ามเนื้อที่ควรปรึกษาแพทย์

4 เดือน	ดึงขึ้นนั่งแล้วศีรษะห้อย
9 เดือน	ไม่สามารถนั่งได้
18 เดือน	ไม่สามารถเดินได้เอง

การประเมินการได้ยินโดยดูปฏิกิริยาหรือพัฒนาการ

- **แรกเกิด ไม่สะดุ้งตกใจ ผวา หรือร้องไห้ เมื่อมีเสียงดัง**
- **อายุ 5 เดือน ไม่หันตามเสียง ไม่ส่งเสียงอ้อแอ้ หรือเลียนเสียงที่ได้ยิน เมื่อพูดด้วยเสียงดังปานกลางแล้วไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบ**
- **อายุ 10 -18 เดือน ไม่สามารถเลียนเสียงของผู้อื่น ไม่หันหาเสียงที่ถูกต้องตามทิศทาง**
- **อายุ 2 ปี ไม่สามารถออกเสียงเป็นคำพูดที่มีความหมายได้แม้แต่คำเดียว**

อายุ 2 ปีขึ้นไป ถ้ามีปัญหาหูหนวก หูตึง มักมีอาการดังนี้

1) เรียกข้างหลังไม่ได้ยินจนถึงขั้นต้องตะโกน
2) ไม่ได้ยินเสียงดัง ๆ เช่น กริ่งโทรศัพท์ กริ่งประตูบ้าน
3) ยังไม่พูด พูดไม่ชัด เสียงพูดผิดปกติ
4) มักย้อนถามหรือให้พูดซ้ำบ่อย ๆ
5) อารมณ์รุนแรง โกรธง่ายและซุกซน
6) ชอบใช้ท่าทางท่าใบ้ในการสื่อความหมาย

หากได้รับการฟื้นฟูอย่างถูกต้องก่อนอายุ 6 เดือน เด็กจะมีโอกาสพัฒนาด้านการฟังและการพูดได้เท่าหรือเกือบเท่าเกณฑ์เฉลี่ยของเด็กปกติวัยเดียวกันภายในช่วงอายุ 5 ปีแรก

ปัญหาพัฒนาการล่าช้าของเด็กไทย

- ภาวะขาดออกซิเจนขณะคลอด
- ทารกแรกคลอดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500กรัม
- ภาวะซีด เหลือง
- การเลี้ยงดู
- คลินิคเด็กดีที่ไม่ได้มาตรฐาน

ใคร...คือผู้ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย

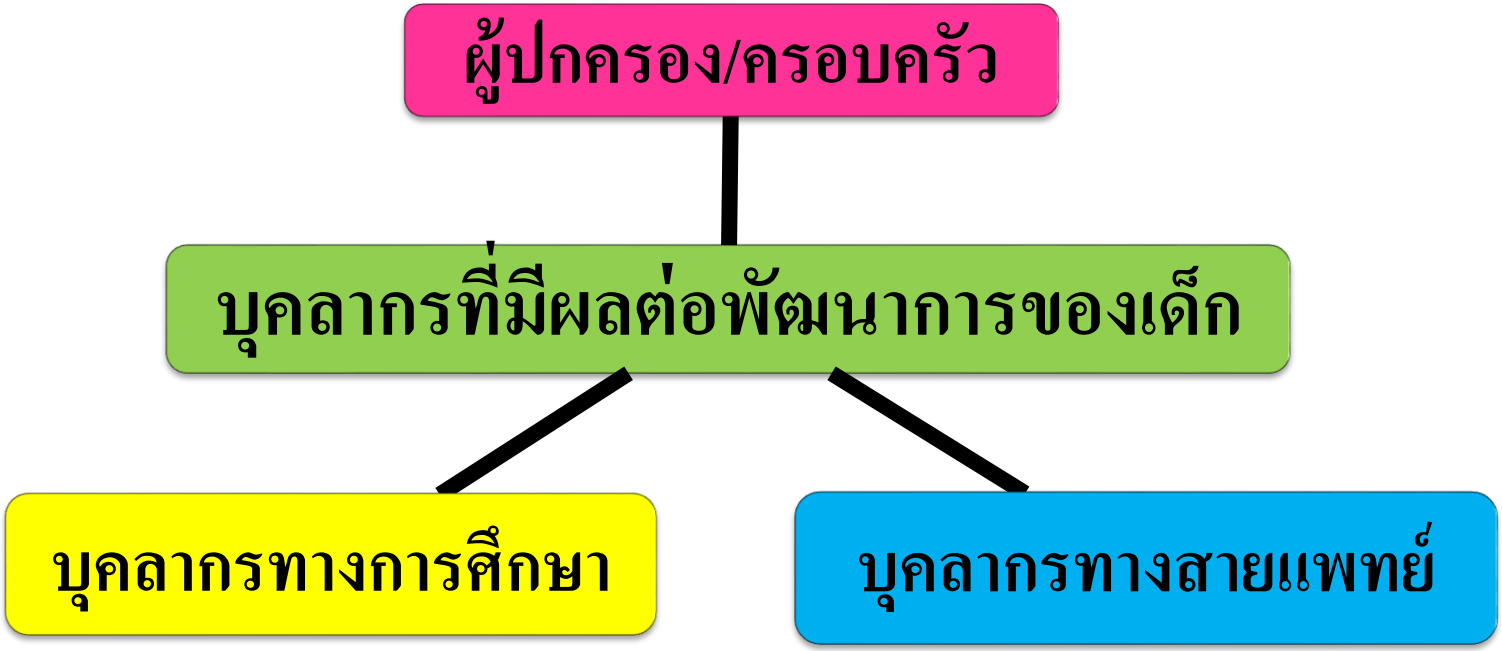

เราต้องการเด็กแบบไหน

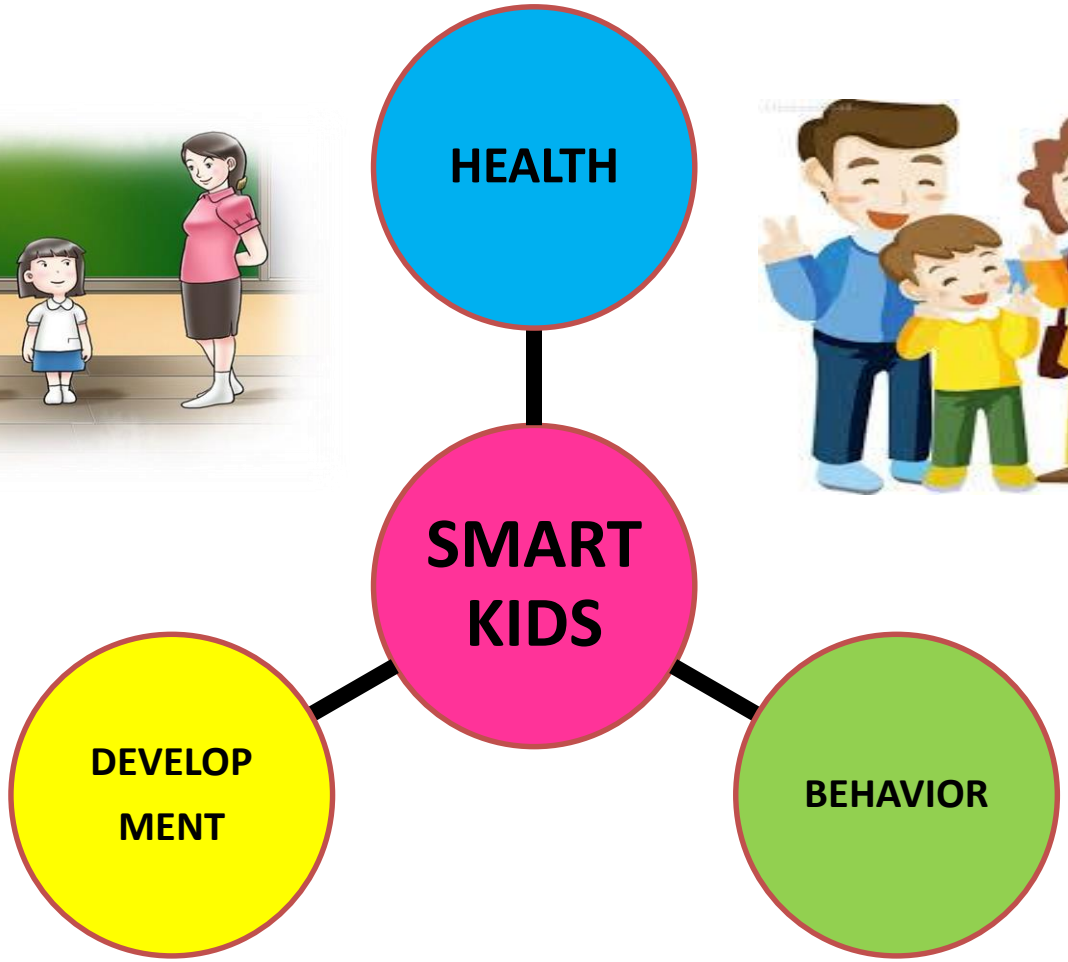

จับตัวให้ทัน
ใส่ intervention ทันที
ระบบติดตามดี
เจ้าหน้าที่ได้บุญ

นายแพทย์วัลลภ ไทยเหนือ

ขอบคุณผู้ใหญ่ใจงาม

ทางเดินที่แยกออกของเด็กที่มีพัฒนาการต่างกัน

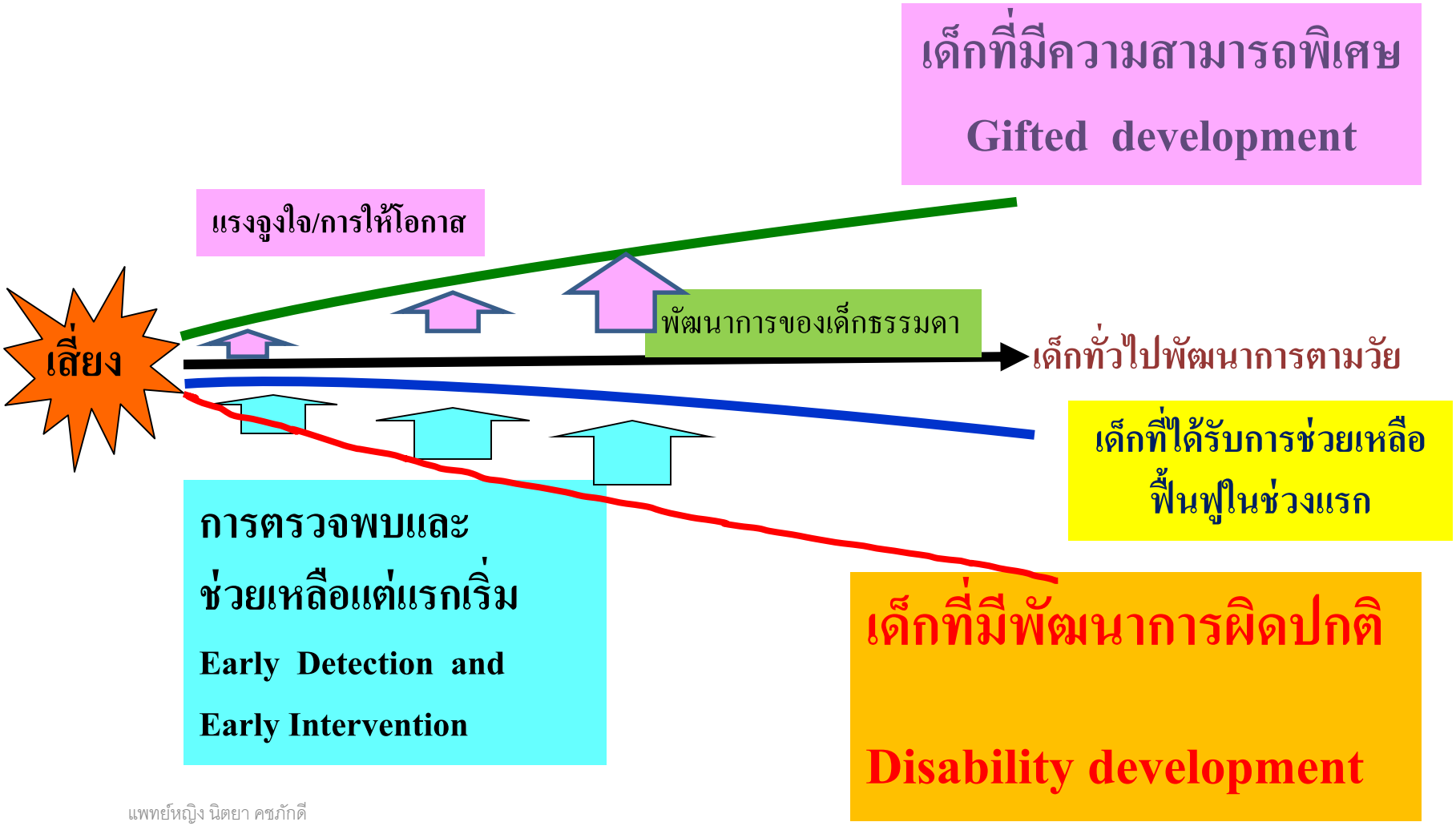

โครงการบูรณาการพัฒนาการเด็กไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดระบบเฝ้าระวัง คัดกรอง ส่งเสริม พัฒนาการเด็กแรกเกิด – 5 ปี แบบบูรณาการให้เกิดรูปแบบ (Model Development) ในการแก้ไขปัญหาเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าในระดับประเทศต่อไป

2. เพื่อให้มีระบบรายงานข้อมูลเป็นปัจจุบัน (real time) ในเขตพื้นที่เป้าหมาย

3. เพื่อเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้สามารถประเมินพัฒนาการเด็กที่มีภาวะพัฒนาการล่าช้าได้ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นได้ (Early detection)

4. เพื่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการติดตามดูแล คัดกรอง ประเมิน และแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง (Early Intervention)

- เด็กปกติ → คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย **DSPM** (เล่มขาว)
- เด็กกลุ่มเสี่ยง (**BA, LBW**) → คู่มือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กกลุ่มเสี่ยง **DAIM** (เล่มเขียว)

คัดกรอง (Screening)	เฝ้าระวัง (Surveillance)
• บุคลากรทางการแพทย์/เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตรวจพัฒนาการ • อายุ 9, 18, 30, 42, 60 เดือน	• ครู อสม. พ่อแม่ผู้ปกครองตรวจพัฒนาการ • ทุกช่วงอายุ

เครื่องมือ เด็กปกติ

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (เล่มสีขาว)

คู่มือ
เฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM)

ชื่อ – สกุล เด็ก ..... เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน เด็ก .....

วัน เดือน ปีเกิด เด็ก ..... สถานที่เกิด โรงพยาบาล .....

น้ำหนักแรกเกิด ..... กรัม Apgar Score .....

ชื่อ – สกุล บิดา หรือมารดา หรือผู้ดูแล ..... โทรศัพท์ .....

สถานที่ติดต่อ .....

Gross motor (GM) ด้านการเคลื่อนไหว

Fine motor (FM) ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก
และสติปัญญา

Receptive language (RL) ด้านการเข้าใจภาษา

Expressive language (EL) ด้านการใช้ภาษา

Personal and social (PS) ด้านการช่วยเหลือ
ตนเองและสังคม

1.ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม

- **เตรียมตัวผู้ประเมินและส่งเสริมพัฒนาการ**
- **เตรียมอุปกรณ์**
  - เตรียมอุปกรณ์ให้ครบ เรียงลำดับการใช้ก่อนหลัง
  - เปิดใช้ครั้งละ 1 ชุด ใช้เสร็จแล้วเก็บทันที
- **เตรียมสถานที่**
  - เป็นสัดส่วน ไม่มีเสียงดังรบกวน ปลอดภัย
- **เตรียมเด็ก**
  - เด็กไม่ป่วย ไม่หิว ไม่ง่วง ไม่งอแง

2.ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพ

- **วัยแรกเกิด – 9 เดือน**
  - ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดคุยทักทายพ่อแม่
  - พูดคุย เล่นเสียงกับเด็ก
  - ให้เวลาเด็กทำความคุ้นเคย
- **อายุ 10 เดือน – 2 ปี**
  - พูดคุยกับพ่อแม่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน พฤติกรรมและพัฒนาการเด็ก
  - เมื่อเด็กเริ่มสนใจ พูดคุยด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล นำอุปกรณ์ให้เด็กเล่นหรือสาธิตให้ดู
  - หากเด็กไม่ร่วมมือ ให้ประเมินข้อที่ใช้การสังเกตหรือสอบถามก่อนแล้วจึงกลับมาทำเมื่อเด็กพร้อม

2.ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพ

- **อายุ 3 – 6 ปี**
  - พูดคุยกับเด็กใช้น้ำเสียงนุ่มนวล เมื่อเด็กคุ้นเคยปรับสีหน้าและน้ำเสียงให้น่าสนใจ สร้างสัมพันธภาพโดยชวนคุยทั่วไปหรือการชม
  - เมื่อเด็กร่วมมือในการประเมิน ควรพูดชมเชยทุกครั้ง
- **ผู้ประเมินแนะนำตัวเอง**
  ชื่อ...เป็น...วันนี้ประเมินพัฒนาการน้อง...ใช้เวลาประมาณ 10 นาที จะทำโดยสังเกตถาม และให้เด็กเล่นอุปกรณ์ ผู้ปกครองอยู่กับเด็กได้ตลอด แต่ไม่ต้องช่วยทำ บอก แนะนำ ทำแทนเพราะจะทำให้ผลการประเมินไม่ตรงกับความเป็นจริง

3.ขั้นตอนการประเมิน

- อธิบายข้อประเมิน DSPM ให้ชัดเจน
- วิธีส่งเสริมพัฒนาการและฝึกทักษะ EF (Executive Function) ( ) จำนวน 30 ข้อ

3.ขั้นตอนการประเมิน

- คำนวณอายุเด็ก

ตัวอย่างที่ 1

	ปี	เดือน	วัน
วันที่ทำการประเมิน	2556	3	5
วัน เดือน ปีเกิด	2551	8	10
เด็กอายุ	4	6	25

ตัวอย่างที่ 2

	ปี	เดือน	วัน
วันที่ทำการประเมิน	2557	3	15
วัน เดือน ปีเกิด	2554	2	27
เด็กอายุ	3	0	18

- ประเมินพัฒนาการด้านใดก่อนก็ได้ ที่ตรงกับช่วงอายุจริงเด็ก

-ใส่เครื่องหมาย √ ในช่อง □ผ่าน เมื่อเด็กประเมินผ่าน

-ใส่เครื่องหมาย √ ในช่อง □ไม่ผ่าน เมื่อเด็กประเมินไม่ผ่าน

-ในช่วงอายุที่มีข้อประเมิน 2 หรือ 3 ข้อ หากเด็กไม่ผ่านข้อใดข้อหนึ่งให้ถือว่าไม่ผ่าน

คำถาม"จำนวนครั้ง"

1. ข้อที่ระบุ 1 ใน 3 ครั้ง ถ้าทำ 1 ครั้งผ่าน ครั้งต่อไปไม่ต้องทำ
2. ข้อที่ระบุ 2 ใน 3 ครั้ง ถ้าทำ 2 ครั้งผ่าน ครั้งต่อไปไม่ต้องทำ
3. ข้อที่ไม่ระบุจำนวนครั้ง ให้ทำ 1 ครั้งเมื่อเด็กพร้อม
4. ข้อที่เขียนว่า "ประเมิน 3 ครั้ง" ให้เปลี่ยนเป็น"ให้โอกาสประเมิน 3 ครั้ง" เช่น ข้อ 53,54,61,90

ข้อทดสอบทุกข้อได้มีการทดสอบเพื่อหาค่าเฉลี่ยความสามารถของเด็กไทย อย่างน้อยร้อยละ 75 สามารถทำได้

- กรณีประเมินเพื่อติดตามพัฒนาการครั้งต่อไป ให้เริ่มต้นประเมินข้อที่เด็กประเมินไม่ผ่านในครั้งที่ผ่านมา

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ครู และผู้ดูแลเด็ก	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก
18 (1 ปี 6 เดือน)	52 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	เปิดหน้าหนังสือที่ทำด้วยกระดาษแข็งทีละแผ่นได้เอง (FM) **อุปกรณ์ :** หนังสือรูปภาพทำด้วยกระดาษแข็ง 	วางหนังสือไว้ตรงหน้าเด็ก แสดงวิธีการเปิดหนังสือให้เด็กดู และบอกให้เด็กทำตาม **ผ่าน :** เด็กสามารถแยกหน้าและพลิกหน้าหนังสือได้ทีละแผ่นด้วยตนเองอย่างน้อย 1 แผ่น	1. เปิดหน้าหนังสือทีละหน้าแล้วชี้ให้เด็กดูรูปภาพและปิดหนังสือ 2. บอกให้เด็กทำตาม 3. ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้ช่วยจับมือเด็กพลิกหน้าหนังสือทีละหน้า 4. เล่านิทานประกอบรูปภาพ เพื่อเสริมสร้างจินตนาการของเด็ก **หนังสือที่ใช้แทนได้ :** หนังสือเด็กที่ทำด้วยพลาสติก ผ้า หรือกระดาษหนา ๆ
	53 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ต่อก้อนไม้ 2 ชั้น (FM) **อุปกรณ์ :** ก้อนไม้สี่เหลี่ยมลูกบาศก์ 4 ก้อน 	1. วางก้อนไม้ 4 ก้อน ตรงหน้าเด็ก 2. ต่อก้อนไม้ 2 ชั้นให้เด็กดูแล้วรื้อแบบออก 3. กระตุ้นให้เด็กต่อก้อนไม้เองให้โอกาสประเมิน 3 ครั้ง **ผ่าน :** เด็กสามารถต่อก้อนไม้โดยไม่ล้ม 2 ใน 3 ครั้ง	1. ใช้วัตถุที่เป็นทรงสี่เหลี่ยม เช่น ก้อนไม้ กล่องสบู่ วางต่อกันในแนวตั้งให้เด็กดู 2. กระตุ้นให้เด็กทำตาม 3. ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้จับมือเด็กวางก้อนไม้ก้อนที่ 1 ที่พื้น และวางก้อนที่ 2 บนก้อนที่ 1 4. ทำซ้ำหลายครั้งและลดการช่วยเหลือลง จนเด็กต่อก้อนไม้ได้เอง หากเด็กทำได้แล้วให้ชมเชย เพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง หากเด็กต่อได้ 2 ชั้น แล้วให้เปลี่ยนเป็นต่อมากกว่า 2 ชั้น **วัสดุที่ใช้แทนได้ :** กล่องเล็ก ๆ เช่น กล่องสบู่ กล่องนม **วัตถุประสงค์ :** เด็กตั้งใจ มีความพยายามทำตามแบบจนสำเร็จ

4.ขั้นตอนสรุป

- **กรณีประเมินแล้วพบว่าสมวัย**

  - แนะนำส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงอายุต่อไป

- **กรณีประเมินแล้วพบว่าไม่สมวัย**

  - แนะนำส่งเสริมพัฒนาการเด็กในข้อทักษะที่เด็กไม่ผ่านการประเมินบ่อยๆ หลังจากนั้นอีก 1 เดือน กลับมาประเมินซ้ำ

- **กรณีประเมินซ้ำ**

  - หลังจากกระตุ้นแล้วไม่สมวัย ให้ข้อมูลผู้ปกครองในการส่งต่อ เพื่อตรวจวินิจฉัยเพิ่มเติมพร้อมใบส่งตัว

ข้อคำนึงในการฝึกทักษะ

- ใช้คำพูดง่าย สั้น ชัดเจน และคงเส้นคงวา
- ให้เวลาปฏิบัติตาม 3-5 วินาที ถ้าเด็กยังไม่ทำให้พูดซ้ำ (ข้อความเหมือนเดิม) พร้อมช่วยเหลือเด็กจนทำเสร็จ
- ให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น ลดการช่วยเหลือเมื่อเด็กทำได้

  - ทางกาย : จับมือทำ แตะข้อศอกกระตุ้น
  - ทางวาจา : บอกให้เด็กลองทำดู อาจบอกวิธีทีละขั้น
  - ทางท่าทาง : ชี้ ผงกศีรษะ ส่ายหน้า ขัดขวางไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ

ข้อคำนึงในการฝึกทักษะ

- ให้แรงเสริมทันทีเมื่อเด็กทำได้ เช่น ชมเชย ยิ้ม ปรบมือ
  - ให้แรงเสริมบ่อยๆเมื่อต้องการให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรมใหม่
  - ลดแรงเสริมเมื่อเด็กทำได้ สังเกตว่าเด็กมีความพอใจ รู้สึกดีในสิ่งที่ตนทำได้

ควรใช้การสอนโดยอธิบายอย่างนิ่มนวลแต่หนักแน่น

อุปกรณ์สำหรับคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ 9 เดือน	อายุ 18 เดือน (1 ปี 6 เดือน)	อายุ 30 เดือน (2 ปี 6 เดือน)	อายุ 42 เดือน (3 ปี 6 เดือน)	อายุ 60 เดือน (5 ปี)
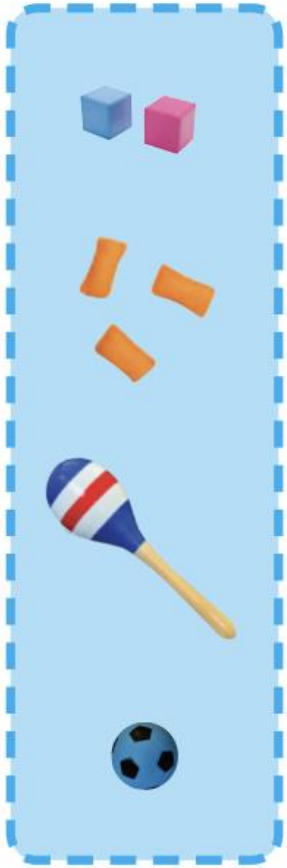				

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ครู และผู้ดูแลเด็ก	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก
แรกเกิด - 1 เดือน	1 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ท่านอนคว่ำยกศีรษะและหันไปข้างใดข้างหนึ่งได้ (GM)	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำบนเบาะนอน แขนทั้งสองข้างอยู่หน้าไหล่ สังเกตเด็กยกศีรษะ **ผ่าน :** เด็กสามารถยกศีรษะและหันไปข้างใดข้างหนึ่งได้	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ เขย่าของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าเด็ก ระยะห่างประมาณ 30 ซม. เมื่อเด็กมองที่ของเล่นแล้วค่อย ๆ เคลื่อนของเล่นมาทางด้านซ้ายหรือขวา เพื่อให้เด็กหันศีรษะมองตาม ถ้าเด็กทำไม่ได้ช่วยประคองศีรษะเด็กให้หันตาม ทำซ้ำอีกครั้งโดยเปลี่ยนให้เคลื่อนของเล่นมาทางด้านตรงข้าม
	2 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	มองตามถึงกึ่งกลางลำตัว (FM) 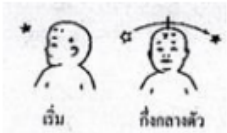 **อุปกรณ์:** ลูกบอลผ้าสีแดง 	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย ถือลูกบอลผ้าสีแดงห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. ขยับลูกบอลผ้าสีแดงเพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจ แล้วเคลื่อนลูกบอลผ้าสีแดงช้า ๆ ไปทางด้านข้างลำตัวเด็กข้างใดข้างหนึ่ง เคลื่อนลูกบอลผ้าสีแดงกลับมาที่จุดกึ่งกลางลำตัวเด็ก **ผ่าน :** เด็กมองตามลูกบอลผ้าสีแดง จากด้านข้างถึงระยะกึ่งกลางลำตัวได้	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ ๆ เด็ก ห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. 2. เรียกให้เด็กสนใจ โดยเรียกชื่อเด็ก เมื่อเด็กสนใจมองให้เคลื่อนหรือเอียงหน้าไปทางด้านข้างลำตัวเด็กอย่างช้าๆ เพื่อให้เด็กมองตาม 3. ถ้าเด็กไม่มองให้ช่วยเหลือโดยการประคองหน้าเด็กให้มองตาม 4. ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม **ของเล่นที่ใช้แทนได้ :** อุปกรณ์ที่มีสีสดใส เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. เช่น ผ้า/ลูกบอลผ้า พู่ไหมพรม
	3 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	สะดุ้งหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูดระดับปกติ (RL)	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย 2. อยู่ห่างจากเด็กประมาณ 60 ซม. เรียกชื่อเด็กจากด้านข้างทีละข้างทั้งซ้ายและขวา โดยพูดเสียงดังปกติ **ผ่าน :** เด็กแสดงการรับรู้ด้วยการกะพริบตา สะดุ้ง หรือเคลื่อนไหวร่างกาย	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย เรียกชื่อหรือพูดคุยกับเด็กจากด้านข้างทีละข้างทั้งข้างซ้ายและขวาโดยพูดเสียงดังกว่าปกติ 2. หากเด็กสะดุ้งหรือขยับตัวให้ยิ้มและสัมผัสตัวเด็ก ลดเสียงพูดคุยลงเรื่อย ๆ จนให้อยู่ในระดับปกติ

ช่วงอายุแรกเกิด - 1 เดือน
https://youtu.be/GapgV-TiH54

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ครู และผู้ดูแลเด็ก	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก
แรกเกิด - 1 เดือน	4 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ส่งเสียงอ้อแอ้ (EL)	สังเกตว่าเด็กส่งเสียงอ้อแอ้ในระหว่างทำการประเมิน หรือถามจากพ่อแม่ผู้ปกครอง **ผ่าน :** เด็กทำเสียงอ้อแอ้ได้	อุ้มหรือสัมผัสตัวเด็กเบา ๆ มองสบตา แล้วพูดคุยกับเด็กด้วยเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ เพื่อให้เด็กสนใจและหยุดรอให้เด็กส่งเสียงอ้อแอ้ตอบ
	5 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	มองจ้องหน้าได้นาน 1 - 2 วินาที (PS)	อุ้มเด็กให้ห่างจากหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ประเมินประมาณ 30 ซม. ยิ้มและพูดคุยกับเด็ก **ผ่าน :** เด็กสามารถมองจ้องหน้าได้อย่างน้อย 1 วินาที	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มเด็ก 2. สบตา พูดคุย ส่งเสียง ยิ้ม หรือทำตาลักษณะต่าง ๆ เช่น ตาโต กะพริบตา เพื่อให้เด็กสนใจมอง เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแล โดยทำให้เด็กมีอารมณ์ดี
1 - 2	6 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ท่านอนคว่ำ ยกศีรษะตั้งขึ้นได้ 45 องศา นาน 3 วินาที (GM) **อุปกรณ์:** กรุ๊งกริ๊ง 	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ มือทั้งสองข้างวางที่พื้น เขย่ากรุ๊งกริ๊งด้านหน้าเด็ก แล้วเคลื่อนขึ้นด้านบน กระตุ้นให้เด็กมองตาม **ผ่าน :** เด็กสามารถยกศีรษะขึ้นได้ 45 องศา นาน 3 วินาที อย่างน้อย 2 ครั้ง	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ 2. ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กพูดคุยกับเด็กตรงหน้าเด็ก เมื่อเด็กมองตามค่อย ๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กขึ้นด้านบนเพื่อให้เด็กเงยหน้าจนศีรษะยกขึ้น นับ 1, 2 ค่อย ๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กลงมาอยู่ตรงหน้าเด็กเหมือนเดิม 3. เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กให้สูงขึ้น จนเด็กยกศีรษะตามได้ในแนว 45 องศา และนับ 1, 2, 3 4. ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม **ของเล่นที่ใช้แทนได้ :** อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น กรุ๊งกริ๊งทำด้วยพลาสติก/ผ้า ลูกบอลยางบีบ/สัตว์ยางบีบ ขวดพลาสติกใส่เม็ดถั่ว/ทรายพันให้แน่น

ช่วงอายุ 1 - 2 เดือน
https://youtu.be/MsLe0DIVSZ4

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ผู้ดูแลเด็ก
9	27 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ลุกขึ้นนั่งได้จากท่านอน (GM) **อุปกรณ์ :** สิ่งที่กระตุ้นให้เด็กสนใจอยากลุกขึ้นนั่ง เช่น ลูกบอล หรือ กรุ๋งกริ๋ง 	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงายหรือนอนคว่ำ 2. กระตุ้นให้เด็กลุกขึ้นนั่ง เช่น ใช้ลูกบอลกระตุ้น หรือ ตบมือ/ใช้ท่าทางเรียก **ผ่าน:** เด็กสามารถลุกขึ้นนั่งจากท่านอนได้เอง	1. จัดเด็กในท่านอนคว่ำ จับเข่างอทั้ง 2 ข้าง จับมือเด็กทั้ง 2 ข้างยันพื้น 2. กดที่สะโพกเด็กทั้งสองข้าง เพื่อให้เด็กยันตัวลุกขึ้นมาอยู่ในท่านั่ง **ของเล่นที่ใช้แทนได้:** อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น สัตว์ยางบีบ ของเล่นที่เขย่าแล้วมีเสียงดังคล้ายกรุ๋งกริ๋ง ขวดพลาสติกใส่เม็ดถั่ว/ทราย พันให้แน่น

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ผู้ดูแลเด็ก
9	28 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ยืนอยู่ได้โดยใช้มือเกาะเครื่องเรือนสูงระดับอก (GM) **อุปกรณ์** : สิ่งที่กระตุ้นให้เด็กสนใจอยากเกาะยืน เช่น ลูกบอล หรือ กรุ๋งกริ๋ง 	จัดเด็กยืนเกาะเครื่องเรือน พร้อมทั้งวางลูกบอล หรือกรุ๋งกริ๋งไว้ให้เด็กเล่น **ผ่าน:** เด็กสามารถยืนอยู่ได้โดยใช้มือเกาะที่เครื่องเรือน ไม่ใช้หน้าอกพิง หรือแขนท้าวเพื่อพยุงตัว	1. จัดเด็กให้ยืนเกาะเครื่องเรือน 2. จับที่สะโพกเด็กก่อน ต่อมาเปลี่ยนจับที่เข่า แล้วจึงจับมือเด็กเกาะที่เครื่องเรือน 3. เมื่อเด็กเริ่มทำได้ ให้เด็กยืนเกาะเครื่องเรือนเอง โดยไม่ใช้หน้าอกพิง หรือแขนท้าวเพื่อพยุงตัว 4. อาจเปิดเพลงกระตุ้นให้เด็กยืนได้นานหรือเต้นตามจังหวะแต่ต้องคอยอยู่ใกล้ๆ เพื่อระวังอันตราย **ของเล่นที่ใช้แทนได้:** อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น สัตว์ยางบีบ ของเล่นที่เขย่าแล้วมีเสียงดังคล้ายกรุ๋งกริ๋ง ขวดพลาสติกใส่เม็ดถั่ว/ทรายพันให้แน่น
	29 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	หยิบก้อนไม้จากพื้นและถือไว้มือละชิ้น (FM) **อุปกรณ์** : ก้อนไม้สี่เหลี่ยมลูกบาศก์ 2 ก้อน 	วางก้อนไม้ลงบนพื้นพร้อมกับบอกให้เด็กหยิบก้อนไม้ ***หมายเหตุ*** *หากเด็กไม่หยิบสามารถกระตุ้นให้เด็กสนใจโดยการเคาะก้อนไม้* **ผ่าน:** เด็กสามารถหยิบก้อนไม้ทั้งสองก้อนขึ้นพร้อมกัน หรือทีละก้อนก็ได้ และถือก้อนไม้ไว้ในมือข้างละ 1 ก้อน ทั้งสองข้าง	1. นำวัตถุสีสดใสขนาดประมาณ 1 นิ้ว เช่น ก้อนไม้ 2 ก้อน (ใช้วัตถุเหมือนกัน 2 ชิ้น) 2. เคาะของเล่นกับโต๊ะทีละชิ้นเพื่อกระตุ้นให้เด็กหยิบ 3. ถ้าเด็กไม่หยิบ ช่วยจับมือเด็กให้หยิบ **วัสดุที่ใช้แทนได้:** กล่องเล็กๆ หรือวัสดุที่ปลอดภัยมีขนาดพอดีมือเด็ก ประมาณเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 นิ้ว เช่น ลูกปิงปอง มะนาวผลเล็ก

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ผู้ดูแลเด็ก
9	30 □ ผ่าน □ ไม่ผ่าน	ใช้นิ้วหัวแม่มือ และนิ้วอื่นๆ หยิบของขึ้นจากพื้น (FM) **อุปกรณ์:** วัตถุชิ้นเล็ก ขนาด 2 ซม. 	1. วางวัตถุชิ้นเล็ก 1 ชิ้นบนพื้น โดยให้อยู่ในระยะที่เด็กเอื้อมมือไปหยิบได้ง่าย 2. บอกเด็กให้หยิบวัตถุ หรือแสดงให้เด็กดูก่อน **ผ่าน:** เด็กหยิบวัตถุขึ้นจากพื้นได้โดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วอื่นๆ (ไม่ใช่หยิบขึ้นด้วยฝ่ามือ)	1. นำวัตถุสีสดใส เช่น ก้อนไม้ เชือก หรืออาหารชิ้นเล็กๆ เช่น แตงกวา ขนมปัง วางตรงหน้าเด็ก 2. หยิบของให้เด็กดู แล้วกระตุ้นให้เด็กหยิบ 3. ถ้าเด็กทำไม่ได้ ช่วยจับมือเด็ก ให้หยิบสิ่งของหรืออาหารชิ้นเล็ก ลดการช่วยเหลือลงจนเด็กสามารถทำได้เอง 4. ควรระวังไม่ให้เด็กเล่นหรือหยิบของที่เป็นอันตรายเข้าปาก เช่น กระดุม เหรียญ เม็ดยา เมล็ดถั่ว เมล็ดผลไม้ เป็นต้น **ของที่ใช้แทนได้:** ของกินชิ้นเล็ก ที่อ่อนนุ่ม ละลายได้ในปากไม่สำลัก เช่น ถั่วกวน ฟักทองนึ่ง มันนึ่ง ลูกเกด ข้าวสุก
	31 ✸ □ ผ่าน □ ไม่ผ่าน	ทำตามคำสั่งง่ายๆ เมื่อใช้ท่าทางประกอบ (RL)	สบตาเด็ก แล้วบอกให้เด็กโบกมือหรือตบมือ โดยใช้ท่าทางประกอบ เช่น โบกมือ **ผ่าน:** เด็กสามารถทำท่าทางตามคำสั่งง่ายๆ ที่มีท่าทางประกอบ เช่น โบกมือบ๊ายบาย ตบมือ หรือยกมือสาธุ แม้ยังไม่สมบูรณ์	1. เล่นกับเด็กโดยใช้คำสั่งง่าย ๆ เช่น โบกมือ ตบมือ พร้อมกับทำท่าทางประกอบ ฝึกบ่อยๆ จนเด็กทำได้ 2. ถ้าเด็กไม่ทำ ให้จับมือทำและค่อยๆ ลดความช่วยเหลือลงโดยเปลี่ยนเป็นจับข้อมือ จากนั้นเปลี่ยนเป็นแตะข้อศอก เมื่อเริ่มตบมือเองได้แล้ว ลดการช่วยเหลือลง เป็นบอกให้ทำอย่างเดียว 3. เล่นทำท่าทางประกอบเพลง ฝึกการเคลื่อนไหวของนิ้วมือตามเพลง เช่น “แมงมุม” “นิ้ว...อยู่ไหน” **วัตถุประสงค์ :** เพื่อให้เด็กเข้าใจภาษาและพัฒนาความจำ

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ผู้ดูแลเด็ก
9	32 ✸ ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	เด็กรู้จักการปฏิเสธด้วยการแสดงท่าทาง (EL)	สังเกต หรือถามว่าเด็กปฏิเสธสิ่งของอาหาร หรือการช่วยเหลือจากพ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กได้หรือไม่ **ผ่าน:** เด็กสามารถใช้ท่าทางเติมในการปฏิเสธ เช่น ส่ายหน้า ใช้มือผลักออกไป หันหน้าหนี	1. เมื่อคนแปลกหน้ายื่นของให้ หรือขออุ้ม ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก ส่ายหน้า พร้อมกับพูดว่า "ไม่เอา" ให้เด็กเลียนแบบ เพื่อให้เด็กรู้จักปฏิเสธ โดยการแสดงท่าทาง 2. เมื่อเด็กรับประทานอาหารหรือขนมอิ่มแล้ว ถามเด็กว่า "กินอีกไหม" แล้วส่ายศีรษะพร้อมกับพูดว่า "ไม่เอา" ให้เด็กเลียนแบบตาม ทำเช่นนี้กับสถานการณ์อื่นๆ เพื่อให้เด็กเรียนรู้เพิ่มขึ้น **วัตถุประสงค์ : เพื่อรู้จักแยกแยะและสื่อความต้องการของตนได้**
	33 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	เลียนเสียงคำพูดที่คุ้นเคยได้อย่างน้อย 1 เสียง (EL)	ถามพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก หรือสังเกตระหว่างประเมินว่าเด็กทำเสียงเลียนเสียงพูดได้หรือไม่ **ผ่าน:** เด็กเลียนเสียงคำพูดที่คุ้นเคยได้อย่างน้อย 1 เสียง เช่น "แม่" "ไป" "หม่ำ" "ป(ล)า " แต่เด็กอาจจะออกเสียงยังไม่ชัด	เปล่งเสียงที่เด็กเคยทำได้แล้ว เช่น ป๊ะ จ๊ะ จ๋า รอให้เด็กเลียนเสียงตามจากนั้นเปล่งเสียงที่แตกต่างจากเดิมให้เด็กเลียนเสียงตาม เช่น "แม่" "ไป" "หม่ำ" "ป(ล)า "
	34 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ใช้นิ้วหยิบอาหารกินได้ (PS)	ถามจากพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กว่าเด็กใช้นิ้วหยิบอาหารกินได้หรือไม่ **ผ่าน:** เด็กสามารถใช้นิ้วมือหยิบอาหารกินได้	1. วางอาหารที่เด็กชอบและหยิบง่ายขนาด 1 คำ เช่น ขนมปังกรอบ ตรงหน้าเด็ก 2. จับมือเด็กหยิบอาหารใส่ปาก แล้วปล่อยให้เด็กทำเองฝึกบ่อยๆ จนสามารถหยิบอาหารกินได้เอง

ทักษะทางสมอง

EF : Executive Functions of the Brain

ทักษะที่เป็นแกนหลัก 3 อย่าง ในวัยเด็กปฐมวัย

การทำงานขั้นสูงของสมองที่ช่วยให้ นำเอาความรู้ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นความสามารถของสมองที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็วในช่วงปฐมวัย และเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในสังคม การศึกษา และการทำงาน

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH
สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ
National Institute of Child Health

EF : Executive Functions of the Brain

คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้เป็น แก้ปัญหาเป็น อยู่กับคนอื่นเป็น มีความสุขเป็น

ช่วงปฐมวัยประกอบด้วยทักษะสำคัญ 3 อย่าง ดังนี้

บริหารตนเองเป็น

ทักษะความจำที่นำมาใช้งาน

Working Memory

ทักษะการคิดอย่างยืดหยุ่น

Cognitive Flexibility

ทักษะการยับยั้งชั่งใจและควบคุมตนเอง

Inhibitory Control/ Self-Regulation

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ครู และผู้ดูแลเด็ก	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก
30 (2 ปี 6 เดือน)	78 ✸ □ ผ่าน □ ไม่ผ่าน	เด็กรู้จักรอให้ถึงรอบของตนเองในการเล่นโดยมีผู้ใหญ่คอยบอก (PS) **อุปกรณ์ :** 1. ก้อนไม้ 4 ก้อน 2. ถ้วยสำหรับใส่ก้อนไม้ 1 ใบ 	1. ถือก้อนไม้ 2 ก้อน และยื่นก้อนไม้ให้เด็ก 2 ก้อน 2. วางถ้วยตรงหน้าเด็กและพูดว่า "เรามาใส่ก้อนไม้คนละ 1 ก้อน ให้ถือก้อนไม้ไว้ก่อน ให้ครูใส่ก่อน แล้วหนูค่อยใส่" 3. สังเกตการรอให้ถึงรอบของเด็ก **ผ่าน :** เด็กรู้จักรอให้ถึงรอบของตนเองเมื่อบอกให้รอ	1. ผลัดกันเล่นกับเด็กจนเด็กคุ้นเคยก่อน 2. ฝึกให้เด็กเล่นเป็นกลุ่มด้วยกัน โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กบอกเด็ก เช่น "..(ชื่อเด็ก)..เอาห่วงใส่หลัก" "แล้วรอก่อนนะ" 3. พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก บอกให้เด็กคนต่อไปเอาห่วงใส่หลัก ถ้าเด็กรอไม่ได้ ให้เตือนทุกครั้งจนเด็กรอได้เอง 4. ฝึกเล่นกิจกรรมอย่างอื่น เช่น ร้องเพลง/นับเลขพร้อมกันก่อนแล้วค่อยกินขนม หรือในสถานการณ์อย่างอื่นที่ต้องมีการรอให้ถึงรอบของตนเองกับเด็ก เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กเข้าแถวรอจ่าย เงินเวลาซื้อของ **วัสดุที่ใช้แทนได้ :** ตะกร้าใส่ของ/กล่อง/จาน และของเล่นต่าง ๆ ที่มีในบ้าน **วัตถุประสงค์ :** ฝึกการควบคุมอารมณ์ตนเองให้รอจนถึงรอบของตัวเอง มีความอดทน รู้จักให้เกียรติผู้อื่น ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ตามขั้นตอน

วิธีส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามช่วงอายุ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก

เมื่อลูกอายุ	วิธีเล่นกับลูก	วิธีพูดคุยกับลูก
แรกเกิด – 1 สัปดาห์	• ให้โอกาสลูกมอง ฟัง และขยับแขนขาตามใจชอบ กอดลูกและอุ้มลูกบ่อย ๆ • อย่าห่อตัวลูกแน่นเกินไปจนลูกขยับตัวไม่ได้	• สบตา ยิ้ม พูดคุยกับลูกบ่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่วงลูกดูดนมแม่ • หรือช่วงเปลี่ยนเสื้อผ้าลูก
1 สัปดาห์ - 6 เดือน	• ลูกยังชอบมอง ฟัง และขยับแขนขาตามใจชอบ กอดลูกและอุ้มลูกบ่อย ๆ • ขณะตื่นให้ลูกนอนในท่าคว่ำบ้าง ส่งเสียงเรียกหรือเขย่าของเล่นให้ลูกเงยหน้ามองเพื่อฝึกชันคอ (ที่นอนต้องไม่นุ่มเกินไป) • ให้ลูกดูของสีสดใส หรือกรุ๋งกริ๋ง ลูกจะได้ฝึกมองตาม ฟังเสียง และคว้าของ • ลูกชอบอมของ เพราะลูกอยากรู้ว่ามันนิ่มหรือแข็ง อุ่นหรือเย็น • ลูกชอบเล่นข้าวของในบ้านที่สีสันสดใส ไม่จำเป็นต้องซื้อของเล่นแพง ๆ แต่ต้องสะอาด และปลอดภัย	• สบตา ยิ้ม หัวเราะ พูดคุยกับลูกบ่อยๆ แล้วลูกจะคุยด้วย • เลียนเสียงลูก และเล่นกับลูก ทำให้ลูกสนุกและมีความสุข • อ่านและเล่าเรื่องจากหนังสือที่มีภาพสวย ๆ และสดใสให้ลูกฟังบ่อย ๆ ลูกชอบมาก • ถึงแม้ว่าลูกยังพูดไม่ได้ แต่ลูกรู้ว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็กเข้าใจ เสียงอู - อา ของลูกว่าลูกต้องการอะไร • ปลอบโยนด้วยความนุ่มนวลเมื่อลูกร้องไห้หรือหวาดกลัว
6 เดือน – 9 เดือน	• ลูกชอบเล่นข้าวของในบ้านที่สีสันสดใสที่สะอาด และปลอดภัย ลูกจะเอามาเขย่า ตี เคาะ ทำเสียงต่าง ๆ หรือปล่อยลงพื้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก อย่าดุลูก เพราะลูกกำลังเรียนรู้ • จัดที่โล่งกว้าง ปลอดภัยให้ลูกคืบคลาน • ฝึกลูกเหนี่ยวตัวลุกขึ้นยืน โดยให้เกาะตัวพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก • ไม่ควรใช้รถหัดเดิน เพราะลูกจะไม่พยายามทรงตัวยืนด้วยตนเอง และเกิดอุบัติเหตุได้เพราะรถพลิกคว่ำง่าย • ลูกชอบเล่นจ๊ะเอ๋มาก ทำให้ลูกหัวเราะ และมีความสุข	• พูดคุยกับลูก เมื่อลูกทำเสียงต่าง ๆ หรือเรียกชื่อลูก ลูกจะได้จำชื่อตัวเองได้ • ลูกอยากให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก อ่านหนังสือภาพให้ลูกฟังทุกวัน • พูดคุยกับลูกเกี่ยวกับสิ่งของรอบตัว ด้วยคำพูดที่สั้น กระชับ ได้ใจความ เว้นจังหวะให้ลูกโต้ตอบเสมอ
9 เดือน - 12 เดือน	• เล่นซ่อนของกับลูก ลูกอยากรู้ว่ามันหายไปไหน • ชี้ชวนให้ลูกใช้นิ้วหยิบขนมผิง หรือผลไม้เนื้อนิ่มกินเอง	• ลูกกำลังจดจำคำต่าง ๆ สอนลูกเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวหนูด้วย • สอนลูกให้สวัสดี และบ๊ายบาย • ลูกชอบเสียงอ่าน และเล่านิทานของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก อ่านหนังสือภาพให้ลูกฟังทุกวัน • อย่าทิ้งลูกอยู่คนเดียว ลูกจะรู้สึกปลอดภัยหากได้เห็นหรือได้ยินเสียงพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก • ชมเชยเมื่อลูกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จ

วิธีส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามช่วงอายุ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก

เมื่อลูกอายุ	วิธีเล่นกับลูก	วิธีพูดคุยกับลูก
12 เดือน - 2 ปี	• ลูกชอบเล่นช้อนของขนาดต่าง ๆ กัน ลูกเรียนรู้เรื่องขนาด รูปร่าง และสีต่าง ๆ ไปด้วยกัน • พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก ใช้ของเล่นในบ้านที่สะอาด และปลอดภัยให้ลูกเล่นได้ ไม่จำเป็นต้องซื้อของเล่นที่แพง ๆ ให้ลูก • ลูกกำลังหัดเดิน วิ่ง ฝึกสิ่งใหม่ ๆ ช่วยสอนลูกด้วย และให้กำลังใจลูก • ชวนลูกขีดเขียน วาดรูปต่าง ๆ ระบายสี • ให้โอกาสลูกช่วยทำงานบ้านง่าย ๆ	• ลูกพูดได้แล้ว พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก คุยกับลูกบ่อย ๆ สอนคำต่าง ๆ ให้ลูกเรียนรู้จากสิ่งรอบ ๆ ตัวลูก • ใช้คำสุภาพพูดกับเด็ก • ขณะเล่นกับลูก พูดคุยและสอนคำต่าง ๆ ให้ลูกด้วย • อ่านหนังสือภาพให้ลูกทุกวันเพราะลูกชอบมาก • ชวนลูกร้องเพลงและเคลื่อนไหวตามจังหวะ • สอนให้ลูกรู้จักขอบคุณ ขอโทษ
2 ปีขึ้นไป	• สอนลูกนับหนึ่ง สอง สาม • สอนลูกเรียนรู้เรื่องขนาด รูปร่าง และสีของสิ่งต่าง ๆ และเปรียบเทียบกัน • ลูกชอบของเล่นที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก ทำให้มากที่สุด • ชวนเด็กวิ่งเล่น ออกกำลังกาย ฝึกการทรงตัว • สร้างสุขนิสัย เช่น การล้างมือ การใช้ห้องน้ำ การแปรงฟัน การสวมรองเท้า • ฝึกทักษะการกินอาหารด้วยตนเอง • ให้โอกาสเด็กช่วยทำงานบ้านง่าย ๆ • ชวนเด็กวาดรูปและเล่าถึงสิ่งที่วาด พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็กรับฟังอย่างตั้งใจ ตั้งคำถามต่อยอดจินตนาการเด็ก ไม่ตำหนิหรือขัดแย้งในสิ่งที่เด็กเล่า • สอนให้รู้จักแบ่งปัน เก็บของเล่นเข้าที่หลังเลิกเล่น	• ลูกพูดได้เยอะแยะแล้ว และลูกชอบถามอย่ารำคาญลูก เพราะลูกกำลังอยากรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวลูก • พูดคุย อ่านหนังสือภาพ เล่านิทาน ร้องเพลง ท่องบทกลอน และเล่นกับลูกบ่อย ๆ • ใช้คำสุภาพพูดกับเด็ก • ชวนเด็กเล่นสนุกโดยตั้งคำถามให้เด็กคิดและคาดเดาจากเนื้อเรื่องในนิทานหรือชีวิตประจำวัน • หากลูกทำผิดพลาดอย่าซ้ำเติมลูก ให้กำลังใจลูกแทน และสอนลูกว่าอะไรถูกอะไรไม่เหมาะสม • ลูกชอบเลียนแบบ ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูก

แผนผังการดูแลเฝ้าระวัง คัดกรอง และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก วัยแรกเกิด – 6 ปี

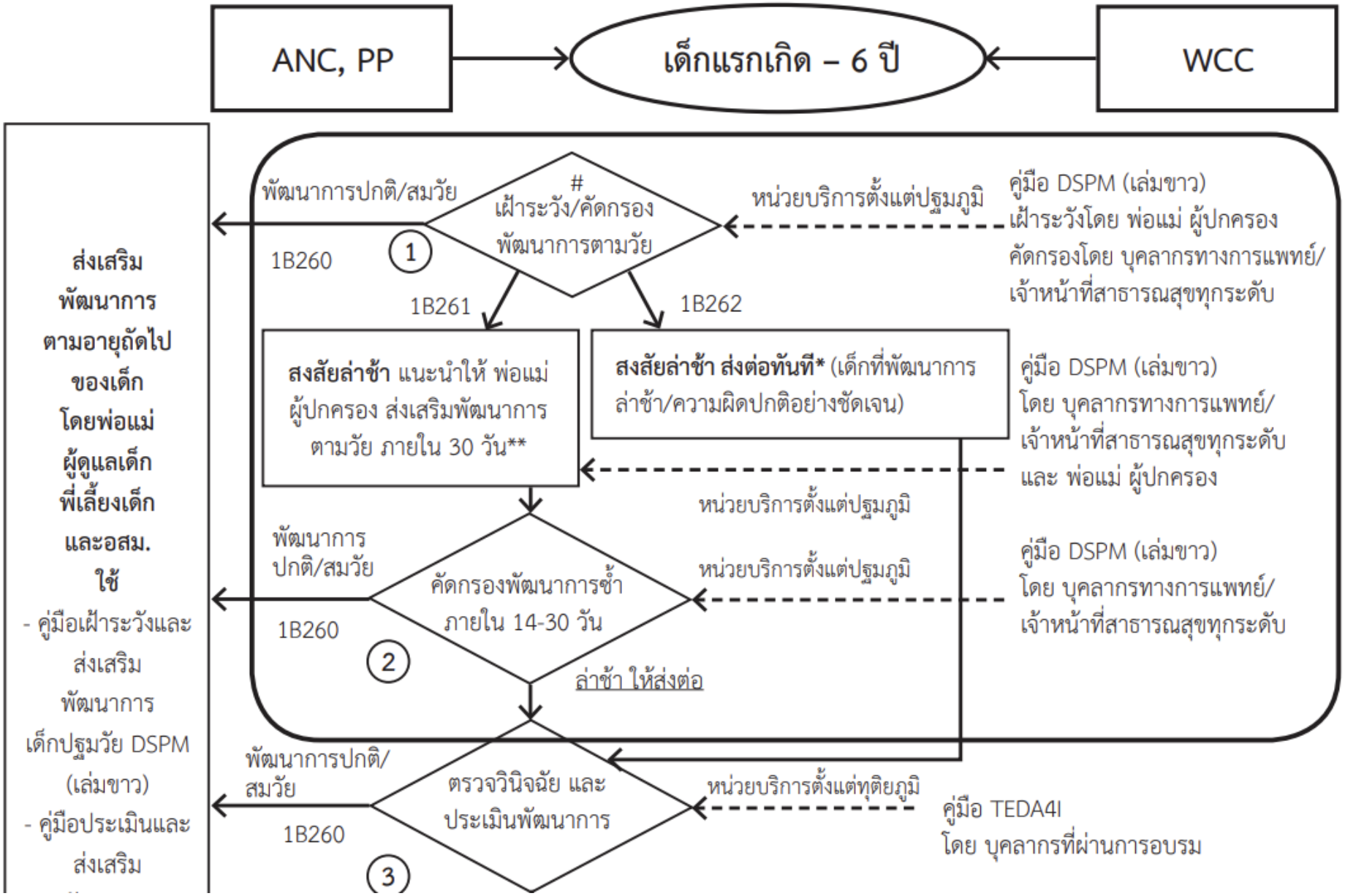

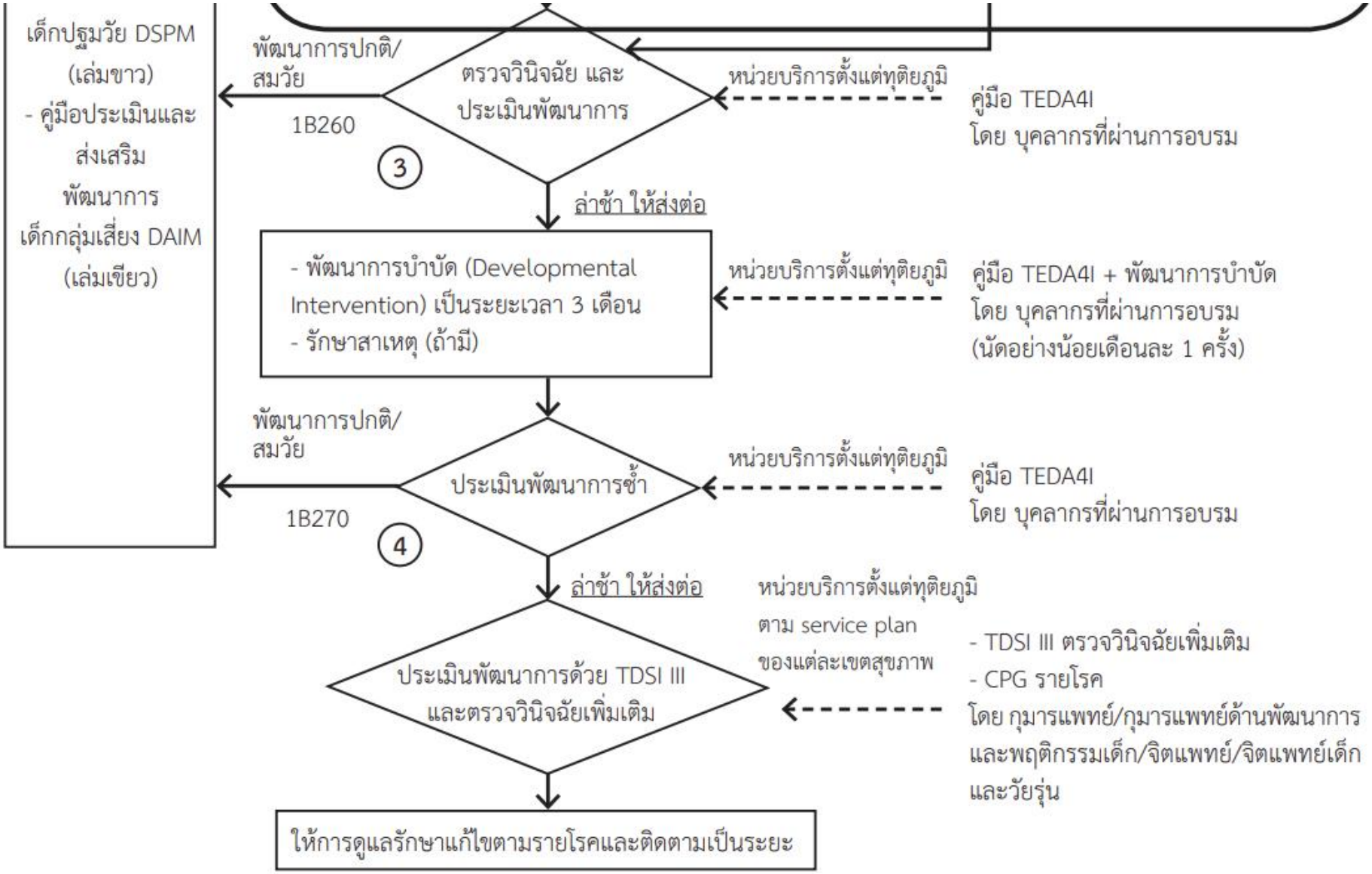

**ส่งรายชื่อเด็กสงสัยล่าช้าให้ อสม./พ่อแม่ กระตุ้นพัฒนาการและตามทุกสัปดาห์ หากสมวัยให้แจ้ง จนท.รพ.สต. เพื่อตรวจซ้ำและบันทึกข้อมูลลงโปรแกรม โดยหากเด็กคนใดยังสงสัยล่าช้าอยู่ให้โอกาสเด็กได้ฝึกจนครบ 30 วัน ถ้ายังไม่ผ่านให้บันทึกว่า ล่าช้าแล้วส่งต่อ

*สงสัยล่าช้า ส่งต่อทันที คือเด็กที่พัฒนาการล่าช้า/ความผิดปกติอย่างชัดเจน เช่น ดาวน์ซินโดรม ศีรษะเล็ก เป็นต้น

หมายเหตุ :
- การเฝ้าระวังพัฒนาการเด็กด้วย DSPM ทำโดยพ่อแม่ ผู้ปกครองทุกช่วงอายุ
- การคัดกรองพัฒนาการเด็กด้วย DSPM ทำโดยบุคลากรทางการแพทย์/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทุกอายุ 9, 18, 30, 42 และ 60 เดือน

นวัตกรรมจากเครื่องมือ DSPM

- โรงพยาบาลบ้านหมี่ บัตรใส่ใจ...ลูกรัก บัตรกระตุ้นพัฒนาการ

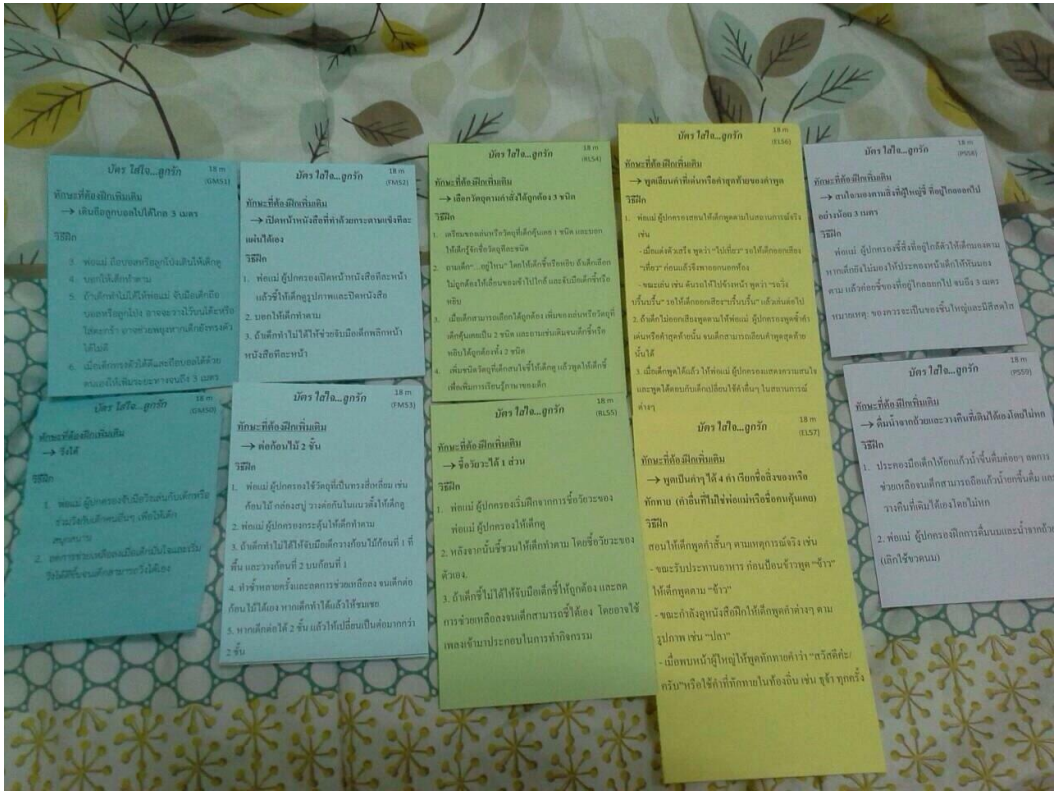

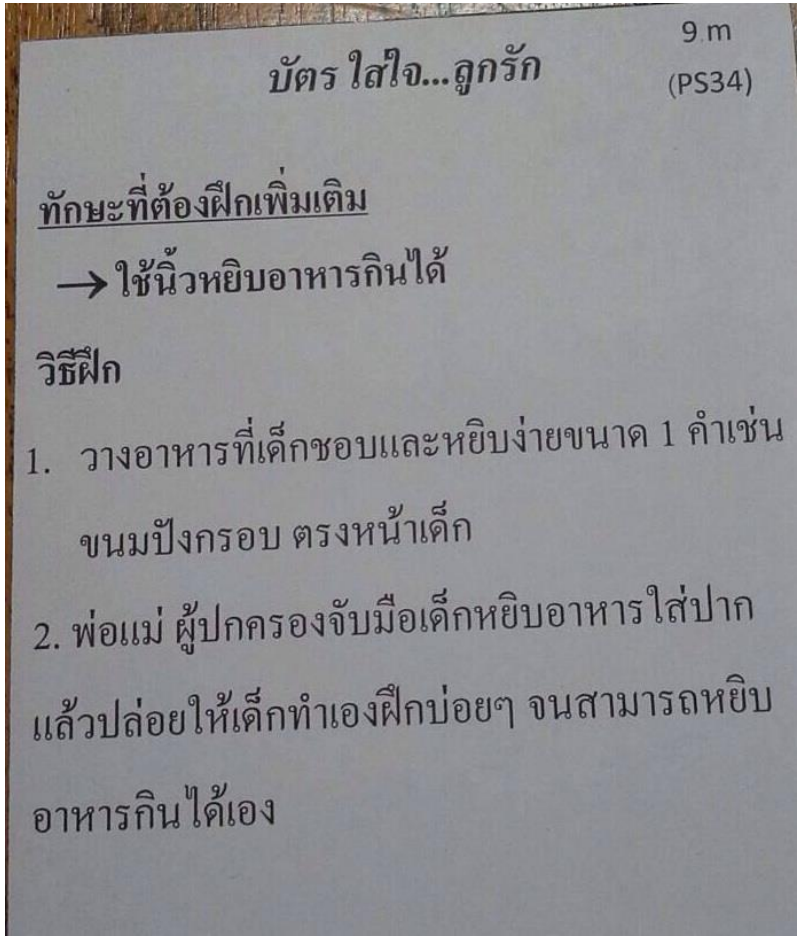

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- ส่งต่อกรณี ต่อไปนี้
  - พัฒนาการล่าช้าหลายด้าน
  - พัฒนาการล่าช้ากว่าอายุจริงมาก
  - กระตุ้นพัฒนาการ 1 เดือนแล้วไม่ดีขึ้น
  - มีความผิดปกติของพฤติกรรมและร่างกาย

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- การส่งต่อ

  - มีการประสานการส่งต่อระหว่างศดล.และหน่วยงานสาธารณสุข (รพ.สต., รพ.ชุมชน, รพ.จังหวัด)

  - มีแบบฟอร์มการส่งต่อเด็กพัฒนาการล่าช้าจากศดล.ไปหน่วยงานสาธารณสุข

  - มีการคืนกลับข้อมูลเพื่อการกระตุ้นพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

- คู่มือDSPM (สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ)

https://nich.anamai.moph.go.th/th/e-book/2789#wow-book/

- VDO DSPM

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

อายุ (เดือน)	ข้อที่	ทักษะ	วิธีประเมิน เฝ้าระวัง โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ เจ้าหน้าที่	วิธีฝึกทักษะ โดย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ผู้ดูแลเด็ก
9	27 ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน	ลุกขึ้นนั่งได้จากท่านอน (GM) **อุปกรณ์** : สิ่งที่กระตุ้นให้เด็กสนใจอยากลุกขึ้นนั่ง เช่น ลูกบอล หรือ กรุ๋งกริ๋ง 	1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงายหรือนอนคว่ำ 2. กระตุ้นให้เด็กลุกขึ้นนั่ง เช่น ใช้ลูกบอลกระตุ้น หรือ ตบมือ/ใช้ท่าทางเรียก **ผ่าน:** เด็กสามารถลุกขึ้นนั่งจากท่านอนได้เอง	1. จัดเด็กในท่านอนคว่ำ จับเข่างอทั้ง 2 ข้าง จับมือเด็กทั้ง 2 ข้าง ยันพื้น 2. กดที่สะโพกเด็กทั้งสองข้าง เพื่อให้เด็กยันตัวลุกขึ้นมาอยู่ในท่านั่ง **ของเล่นที่ใช้แทนได้:** อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น สัตว์ยางบีบ ของเล่นที่เขย่าแล้วมีเสียงดังคล้ายกรุ๋งกริ๋ง ขวดพลาสติกใส่เม็ดถั่ว/ทราย พันให้แน่น

ช่วงอายุ 9เดือน
https://youtube/C6Blz5QzWfl

- DSPM E-Learning

Thank you
For attention